

afrikai olajtermelő ország. Nehéz az evangelizálás, mert a bőség a keresztényeket is megejtí. Libreville fővárosban a pápa 7 km-es útvonalon lelkes ünneplés közt vonult a székesegyházba, ahol az egyháziakkal találkozott, utána még a köztársasági elnökkel is. Másnap innen tett „villámlátogatást” Egyenlítői Guineában. Két ok ösztökélhette erre: a kis ország csaknem egészében katolikus, másrészt rettenetes megpróbáltatások érték az 1979-ben véget ért 11 éves önkényuralom alatt. Először a főváros, Malabo repülőterén fogadták, majd Bata püspöki székhelyen misézett. Délután visszatért Libreville-be, ahol a kb. 45 000 személyt befogadó sportcsarnokban az értelmiségiek (professzorok, egyetemisták, szabadfoglalkozásúak), a munkások és fiatalok csoportjaival találkozott. „Ne veszítsétek el a fejlődés feletti uralmat!” – figyelmeztette őket. Este „munkavacsorán” vett részt az ország öt püspökével. Látogatásának utolsó napján reggel a népek kiengesztelődéséért mutatta be szentmiséjét. Az életnek – mondotta homíliájában – mindinkább a hívők saját felelősségén kell alapulnia. De az Egyház nem az egyháziak vagy a hívek vállán nyugszik: életereje a kegyelem. – Délben a Szentatya búcsút vett Afrikától, üzenetet hagyva hátra minden népének, s abban a reményben, hogy még viszontlátja őket.

Elképzelhető, milyen aggodalom kísérte mindenfelől az erejét még alighogy visszanyert papát ezen az úton. Nemcsak a program volt fárasztó és tömött, hanem a párás forróság, a sivatagi port hordó tikkasztó szél is nagyon megnehezítette. A Szentatya azonban bámulatosan jól bírta mindvégig, míg környezetének nem egy tagja kidőlt. Igaz, sok minden „másképp volt”, mint eddig. A miséken kevesebb ének és több recitálás, hogy rövidebb legyen (az énekes kedvű pápa ezért azzal kárpótolta magát, hogy a néppel együtt énekelt); a beszédek előtt nyilván elhangzott az intés, hogy lehetőleg tartózkodjanak alatta a tetszésnyilvánítástól, s így elmaradt az a fölséges „dialógus”, amikor a nép tapsol, kiabál, énekel, a pápa pedig spontán megjegyzésekkel viszonyozza mindezt; a fiatalokkal való találkozás sem Tokió vagy Párizs közvetlen beszélgetése volt, s természetesen mindenütt megszorodtak a biztonsági intézkedések. De II. János Pál azért önmaga maradt. És újból bebizonyosodott, hogy nemcsak lead, de kap is energiákat ezeken az utakon. „Hogy gyógyító hatású legyen ez az utazás” – ezt kívánta az elején egy nigériai. Kívánsága, úgy látszik, teljesült.

R.

A KERESZTÚTI ÁJTATOSSÁG ÉS A LITURGIKUS MEGÚJULÁS

A népi ájtatosságok bizonyos igényt szolgálnak. Ezért nem lenne lelkipásztori bölcsesség egyszerűen abbahagyni vagy eltörölni őket. Az ilyen érzéketlen lépés csak nagy lelki kárt okozna a hívő nép széles rétegében. A II. vatikáni zsinat liturgikus megújulása sem szüntette meg jogosultságukat. A törekvés

arra irányult, hogy a magánájtatosságokat minél közelebb hozzák hitünk központjához. Vagyis itatódjanak át a lényegessel, és ne maradjanak meg a periférián. Ennek megfelelően a liturgikus konstitúció 13. cikkelye úgy rendelkezik, hogy a magánájtatosságoknak a liturgia szelleméből kell táplálkozniuk, a liturgikus időszak szelleméhez kell alkalmazkodniuk és a liturgiára kell előkészíteni, illetve oda elvezetni a hívőt.

A keresztyúti ájtatosságon vizsgáljuk meg, hogyan lehet megvalósítani ezt a zsinati előírást.

I. A keresztyúti ájtatosság eredete visszamegy a legrégibb időkre, amikor a Szentföldre megindultak a zarándoklatok, és előszeretettel végigjárták a Via Dolorosa-t, Krisztus Urunk kínszenvedésének útját. A középkorban pedig, amikor Krisztus emberségének a tisztelete különösen erőre kap, a Szenvedő Ember foglalja le az elsődleges figyelmet. A Kálváriát járó Úr Jézus tiszteletét különösen a keresztes vitézek segítettek terjeszteni: hazatérve a Szentföldről felállították otthonukban azoknak a helyeknek másolatát, amiket meglátogattak.

Amikor pedig a ferencesek 1342-ben átvették a szent helyek őrzését, a szenvedő Úr Jézus tiszteletének terjedésére keresztyutakat állítottak az egész keresztyén világban. A stációk száma kezdetben különböző volt, csak később véglegesült 14-ben. XII. Kelemen pápa 1731-ben az ájtatosságot véglegesítette és jóváhagyta. Ő és az utána következő pápák sok búcsúval látták el. Vagyis azokat a lelki kegyelmeket, amiket régen a jeruzsálemi zarándokok elnyertek, megkaphatták azok is, akik elvégezték a keresztyúti ájtatosságot. Állomásról állomásra kell imádkozni, illetve elmélkedni Krisztus kínszenvedésén, ez a lényege a keresztyútnak. Lehet imádkozni egyedül vagy csoportban, vagy nyilvános templomi ájtatosságként, ahogy az Egyház különösen nagybőjti időben végzi. Az egyik legelterjedtebb és legnépszerűbb ájtatosság hívő népünk körében.

II. Ha átvizsgáljuk a II. vatikáni zsinat előtt megjelent magyar és angol nyelvű keresztyúti ájtatosságokat, két dolgot azonnal észreveszünk.

Elsősorban azt kell szövétenünk, hogy a 14 stációból álló ájtatosság befejeződik azzal, hogy Jézust leveszik a keresztről és sírba fektetik. Ezt ábrázolja a keresztyút legutolsó állomása. Ez viszont azt a benyomást kelti, mintha Jézus élete az eltemetéssel véget érne, és a keresztyfa lenne a megváltás foglalata. Igaz, némely kiadvány imáiban van utalás a feltámadásra, de ez így nem elég. Krisztus feltámadása ugyanis nem mellékesemény.

Másodszor azt kell megállapítanunk, hogy az imák és elmélkedések nagy része túlnyomóan érzelmi jellegű. Természetes, hogy Jézus kínszenvedése föl-kelti az imádkozó érzéseit is. Mégis úgy érezzük, hogy az érzelmesség túlteng, a Szenvedő Emberen való sajnálkozás, szánakozás és kesergés egyoldalú hangsúlyt kap. Igaz, mindez a bűn rótságának és gonoszságának megérettetését szolgálja, hogy bűnbánatra indítsa, ami a keresztyén soha meg nem szűnő megtérésének egyik része. Viszont a másik tény, az új életre való születést sem szabad kihagyni. Mindkettő a mi Urunk Jézus Krisztus keresztyhalála és feltámadása, vagyis a megváltás eredménye.

III. Tavalyi római utamon – ami éppen nagybőjt elejére esett – különböző könyvkereskedésekben vettem pár keresztúti ájtatosság-könyvecskét, mert kíváncsi voltam, hogy a liturgikus megújulás szelleme mennyire látszik meg ezen a népi ájtatosságon. Az 1976-ban kiadott *Via Crucis Biblica*, ahogy a címe is elárulja, az egyes állomások elmélikedéseit és imáit a szentírási szenvedéstörténetből veszi. Az egyes stációk beosztása és elnevezése a régi, de a hozzáadott 15.-ben kiegészíti Jézus feltámadásával. Ugyanígy az 1978-ban készült *Via Crucis per gli anziani*, az öregek számára készített keresztúti ájtatosság. A *Via Crucis con Papa Giovanni Paolo II*, a II. János Pál pápával együtt végzett stációk (1980), szintén az evangéliumokból veszi a megváltás történetét az elmélikedésekhez, majd a Szentatyá különböző beszédeiből ügyesen idevágó kis idézetekkel egészíti ki. Ebben a hagyományos 14 stáció található, s az utolsó kiegészül a feltámadással: *Gesù è messo nel sepolcro da dove risorgerà*, Jézust sírba teszik, ahonnan majd feltámad.

Itt az Egyesült Államokban használt angol nyelvű keresztúti ájtatosságokat is átnéztem. Többet találtam, ami teljesen változatlan. De a *The Way of the Cross for children*, a gyermekek részére 1969-ben Baltimoreban megjelent keresztúti ájtatosság a 14 stációhoz hozzáad egyet, s ennek a 15.-nek Jézus feltámadása a tárgya. Az ugyanott és ugyanakkor kiadott *The Way of the Cross for young christians*, a fiatalok számára készült ájtatosság szintén így tesz. Az ugyanott 1965-ben kiadott egyik ájtatossági könyv a stációk elmélikedéseit az evangéliumok szenvedéstörténeteiből kölcsönzi, a hozzáad a zsoltárokból és Izaiás prófétából megfelelő részeket. S bár nem tesz hozzá külön állomást, de *Befejezés* címen Jézus feltámadásának külön figyelmet szentel.

IV. Ami ezeknek a II. vatikáni zsinat után megjelent keresztúti ájtatosságoknak vizsgálatából szembetűnik, az az, hogy a liturgikus megújulás szellemét tükrözik. Ez elsősorban abban nyilvánul meg, hogy Krisztus kínszenvedését és halálát kiegészítik a feltámadással. A liturgikus megújulás egyik alapvető teljességet ugyanis éppen az, hogy visszaállítja a megváltás, a húsvéti misztérium teljességét, azaz Krisztus halálának és feltámadásának szerves egységét mint a megváltás központi tényét. A kettő együtt üdvösségünk forrása.

A másik szembetűnő újítás az, hogy az egyes stációk elmélikedései a Szentírásból táplálkoznak. Nem egyéni érzéseket tükröznek, hanem a kinyilatkoztatás szellemét lehelik. A Szentírásnak különleges értékelése, illetve a liturgiában való bőségesebb használata szintén a II. vatikáni zsinat liturgikus megújulásának egyik áldásos hozománya.

V. Van adatunk arra is, hogy az Egyház hogyan gondolkodik a keresztúti ájtatosságról. A Szentségek és az Istentisztelet Kongregációja 1979-ben egy argentinai lelkipásztor kérdésére válaszolva azt az álláspontot képviseli, hogy meg kell tartani az ájtatosság hagyományos keretét, azaz a 14 állomást. Viszont az egyes stációkat jobban hozzá kell alakítani a bibliai szenvedéstörténethez. Így például az első stáció kezdődhetik az Utolsó Vacsorával, majd így folytatódhatnak: Jézus a Getszemáni kertben, a pápi főtanács és Pilátus előtt, megostoro-

zás és tövissel való megkoronázás, Jézus felveszi keresztjét, elesik a kereszt alatt, Cyrenei Simon segít Jézusnak, a jeruzsálemi asszonyok, Jézust levetkőztetik és keresztre feszítik, a jobb lator, Mária és szent János a keresztfa alatt, Krisztus halála és eltemetése, ezután jön az utolsó, a 14.: Jézus Krisztus feltámadása. Egyik fő változás az, hogy Jézusnak a kereszt alatt való elesése itt csak egyszer szerepel, mert ennek az eseménynek nincsen teljes bibliai bizonyítéka. De a hagyományos három helyett ezt az egyet meghagyták. A másik pedig az, hogy a végső állomás Jézus feltámadását ünnepli. A kongregációs válasz kifejezetten nem beszél az egyes állomások elmékedéseinek forrásáról, de minden kétség nélkül az evangéliumi szenvedés- és feltámadástörténet az, ami legjobban megfelel.

A keresztúti ájtatosság régi formájában is liturgikus szellemű vallásgyakorlat volt, mert megváltásunk egyik szent eseményének, Krisztus Urunk kinszenvedésének a tisztelete volt a főtárgya. Így nem volt túl nehéz a liturgikus megújulás követelményeihez hozzáigazítani. Kiváló ájtatosság, kellő módon való végzése csak nagy lelki hasznára lehet a keresztény lelkiséget élő hívőknek.

Mihályi Gilbert

KÉT MAGYAR KATOLIKUS ÍRÓ HALÁLÁRA

Ijjas Antal 1980. okt. 21-én hunyt el Budapesten. Felesége ápolta önfeláldozóan az utolsó évek súlyos betegségében. 1906-ban született Szentgotthárdon. A szombathelyi premontrei gimnáziumban érettségizett. Egyetemet történelem–földrajz–olasz szakon végzett, nagy élmény volt számára több olaszországi tanulmányútja. A szépirodalom, a történelem és az Egyház maradt mindvégig életének hármasság nagy csillagzata. Ő maga legszívesebben amolyan Daniel-Rops-féle laikus egyháztörténésznek tekintette magát. 1929-től jelentek meg regényei, elbeszélései, cikkei, nem utolsó sorban a katolikus lapokban, amelyek közül nem egynek szerkesztője és főmunkatársa volt. Sajátos veretű, drámai ízzel bíró nagy történelmi novelláit sokan olvasták szívesen. 1961-ben jelent meg utolsó novellás kötete: A látogató. Egyháztörténeti munkásságának állomásai: a Bangha Bélával kiadott nyolc kötet, a „Húsz évszázad viharában”, a két kiadásban megjelent Szentek élete, az ugyancsak két kötetes „Jézus története” és az „Egy igaz ember”, XXIII. János pápa életrajza. Legutóbb „Szent Péter pápasága” c. munkáján dolgozott. Fordított német, olasz, görög és latin nyelvből. Fordításai közül kiemelkednek a Gertrud von Le Fort-regények. Egy életen át hűséggel, lobogó lendülettel szolgálta Isten országát, amelybe most – hiszszük – bebocsátást nyert.

Boros László minden elmondott és leírt szavával az „úton lévők” segítője akart lenni – írja róla rendtársa, Josef Stierli, szintén jeles lelkiségi író. Nyugtalan, érzékeny, kereső lélek maga is; élete visszatekintve mégis megnyugtató